

ÄR MAGNA CHARTA ETT ÖVERSKATTAT FRIHETSRETT?

Av fil. lic. LENNART BOHMAN

Nullus liber homo decetero capiatur vel imprisonetur aut disseisiatum de aliquo libero tenemento suo vel libertatibus vel liberis consuetudinibus suis, aut utlagetur, aut exuletur aut aliquo alio modo destruat, nec super eum ibimus, nec super eum mittemus, nisi per legale iudicium parium suorum, vel per legem terre.

Nulli vendemus, nulli negabimus aut differemus rectum vel iusticiam.

Ingen fri man skall gripas eller sättas i fängelse eller berövas sin besittningsrätt till någon fri jord eller berövas sina friheter eller fria sedvänjor eller göras fredlös eller landsförvisas eller på något annat vis fördärvas; ej heller skola vi angripa honom eller sända andra emot honom annat än efter laga dom av hans likar och enligt landets lag.

Till ingen skola vi sälja, ingen skola vi neka eller förhåla hans rätt eller rättvisa.

Magna Charta § 29 (1225 års version).

»Det är i Magna Charta vi söka ursprunget till rätten till liv, frihet, egendom och strävan efter lycka, så som dessa ting förstås i 1900-talets anglosachsiska värld. Till Magna Charta spåra vi frihet från att fängslas och berövas egendom utan laga rättegång. Den blev utgångspunkten för oss på vägen till jury-rättegång, till habeas-corporum-skrivelsen, till lika och opartisk rättvisa, till beskattning med de styrdas samtycke, till näringsfrihet. Den bestred 'konungarnas gudomliga rätt'. Den 'återfödde friheten' för den rike och den fattige. Den tillbakavisade tanken, att domstolen skulle följa konungens person, och bestämde, att domstolar skulle vara öppna och lätt tillgängliga för alla. Den fastställde grundsatsen, att straffet skall anpassas efter brottet, vare sig straffet är fängelse eller böter. Den upprättade lagens överhöghet över härskarens vilja eller nyck.»

Är Magna Charta ett överskattat frihetsbrev?

Dessa ord ur en amerikansk tidning (Minneapolis Morning Tribune 18.6.1921) torde väl återge den populära uppfattningen om Magna Chartas, det ojämförliga engelska frihetsdokumentets, vikt. Från vår egen historia känna vi i många fall, hur en sådan okritisk uppskattning i våra dagar har starkt reducerats som en följd av fackmännens stränga granskning och ibland t. o. m. har förbytts i sin motsats. En liknande omvärdering, »de-bunking», har Magna Charta blivit föremål för. De skiftande bedömningarnas pendel har likväl tenderat att ånyo svänga över till en starkt positiv syn på dokumentet, nu dock försiktigare och bättre underbyggd än den apoteos, från vilken juristernas, statsvetarnas och historikernas diskussion i frågan utgick.

Den engelske konungen Johan »utan land» (1199—1216) förlorade mycken makt och prestige även i sitt eget rike genom upprepade nederlag på kontinenten under kamp för de engelska konungarnas ärvda besittningar i Frankrike. Hans skarpt antityrkliga politik ledde till att England belades med interdikt och att Johan som en följd härav måste helt kapitulera inför påven och erkänna sig som dennes vasall. Hans underkastelse gav honom hädanefter påvens stöd, men denna allians mellan två autokrater tycktes vådlig för både den engelska nationens och den engelska kyrkans frihet. Härigenom skärptes den motsättning mellan Johan och hans undersåtar, som uppkommit redan genom hans beskattning av alla samhällsklasser och hans krav på feodaladelns krigstjänst på kontinenten, liksom genom hans ingrepp i den traditionella feodala rättskipningen. Genom sin oskickliga politik omöjliggjorde han en upprepning av föregående århundrades allians mellan konung, kyrka, borgare och allmoge mot den ordningsupplösande feodaladeln. I stället mötte han en enig koalition av baroner, småvasaller, borgare, präster och odalbönder, som i juni 1215 tvang den lagbrytande konungen att underskriva Magna Charta, som innehåller en detaljerad uppräknings av undersåtliga fri- och rättigheter och klart ställer konungen under lagen. Baronerna i upprorets ledning kunde inom folket räkna med allas sympati och mångas aktiva medverkan. Johans vanstyre hade enat emot honom två vanligen motsatta intressen, det framstegsvänliga partiet och det reaktionära. Framstegspartiet stod under ledning av de adelsmän, som gillade den effektivisering av kronans förvaltning, som nåtts genom den starka kungamaktens reformer under senare delen av 1100-talet, medan reaktionärerna voro de som motsatte sig alla kronans ingrepp, särskilt i den privata feodala rättskipningen.

Vardera gruppens inflytande kan utläsas ur skilda paragrafer i Magna Charta.

Johans försök att med påvens stöd snart annullera överenskommelsen ledde till en väpnad konflikt, som dock löstes genom kungens död 1216. Den omyndige tronföljarens rådgivare bekräftade då frivilligt den charta, som hade avtvungits den ovillige Johan. De accepterade som förmyndarregeringens rättesnöre dess huvudsakliga principer, samtidigt som de mest ytterliggående och kränkande inskränkningarna i konungamakten bortföll vid denna revision. Från att ursprungligen ha varit ett kresedikt blev Magna Charta nu mer av normal lagstiftning. Sin definitiva redaktion erhöi dokumentet år 1225, och det är i denna senare form det återopas och bekräftas under de fyra följande århundradena.

Dokumentets namn var tidigast Charta de libertatibus (Angliæ), men parallellt därmed började snart brukas dess nuvarande beteckning; uttrycket den *stora* chartan innebar ursprungligen ej en värdering av dess vikt utan blott en särskilnad från ett annat samtida, mindre omfångsrikt frihetsbrev. Vissa viktiga principer i Magna Charta ligga senare till grund för stadganden i Petition of Right 1628 vid början av det engelska folkets konflikt med de stuartska konungarna samt i Bill of Rights 1689 vid denna konflikts slutliga lösning. Vi återfinna dem även under 1700-talet i deklamationer om de naturliga rättigheterna samt i franska och amerikanska författningar. Häri ligger en förklaring till det starka intresset för Magna Charta bland amerikanska forskare.

Det fascinerande i Magna Charta-frågan är alltså dess dubbla problem. Det ena gäller situationen vid tillkomsten, dvs. en tidsbestämd episod i en feodalstats inre tvister. Det andra rör chartans tillämpning under 700 år. De skiljaktiga meningarna om Magna Charta bero naturligtvis delvis på att kända källor ha nygranskats och omvärderats och att nya källor ha dragits fram. Men de äro delvis en följd av att forskningsintresset växelvis har inriktats på situationen omkring 1215 och på chartans därav oberoende tillämpning under följande sekler.

Med få och föga uppmärksammade undantag voro historikerna alltifrån 1600-talets senare hälft ense i sin höga uppskattning av Magna Charta, och kulmen härvidlag nåddes med 1800-talets stora liberala historiker. Som representativa kunna citeras Creasys ord, att Magna Charta tjänade »att giva och garantera fullt skydd till egendom och person för varje mänsklig varelse, som andas engelsk

luft», och Stubbs sammanfattning: »Englands hela konstitutionella historia är föga mer än en kommentar till Magna Charta.»

En begynnande kritik möter man hos de engelska rättshistorikerna Maitland och Pollock samt den franske historikern Petit-Dutaillis. Genombrottet och samtidigt höjdpunkten för den negativa synen på Magna Charta nås med Edward Jenks uppsats »The Myth of Magna Charta» (Independent Review 1904) och fullföljes särskilt i flera arbeten av Petit-Dutaillis. En delvis liknande grundsyn har också det dittillsvarande huvudarbetet om Magna Charta, William S. McKechnies »Magna Carta. A Commentary on the Great Charter of King John» (1905, rev. uppl. 1914; anmäld i Nordisk Tidskrift 1915), som dock samtidigt modifierar den ytterliggående kritiken. Enligt denna uppfattning går beundran för Magna Charta ej längre tillbaka än till Jakob I:s och Karl I:s tid, då juristen, historikern och politikern Edward Coke i parlamentets kamp mot stuartarnas enväldesanspråk drog fram den gamla fetischen Magna Charta, som då sedan århundraden varit död och bortglömd; härigenom skapades »myten om Magna Charta». Dess aktualisering på 1600-talet gäve den en helt annan karaktär och syftning än dess ursprungliga, som vore helt bestämd av trånga feodala klassintressen. Den vore intet nationellt storverk utan uppfylld av barnsliga och anarkistiska idéer, främst en ståndsegoistisk reaktion mot kungamaktens nya och riksgagnande reformer. »Leur idéal était dans le passé», sammanfattar Petit-Dutaillis kärvt. Väl ville man undanröja aktuella missbruk, men man syftade ej till att skapa en konstitutionell regim grundad på nationell enighet; senare konstitutionella principer och institutioner ha med orätt förts tillbaka på Magna Charta. När det i den berömda § 29 talas om *lex terræ*, »landets lag», avses ej den engelska sedvanerätten, *common law*, utan reaktionärt feodala bevismedel såsom ed, tvekamp och gudsdom. *Liber homo*, »fri man», syftar ej på varje friboren engelsman utan blott på de i kvalificerad mening fria, baronerna. Böndernas skydd för sin jord gällde bara mot kungliga domstolar, ej mot feodalherrarnas egna. *Libertates* vore alltså baronernas frihet från kunglig kontroll och frihet att förtrycka underlydande. De allierade samhällsgrupperna vunno alltså föga på denna aristokratiska klasslagstiftning: »den stora massan av engelska bönder skyddades genom Magna Charta enbart på grund av att de utgjorde värdefulla tillgångar för sina herrar, såsom lösören tillhörande ett gods, ej såsom medlemmar av ett fritt engelskt samhälle» (McKechnie).

1800-talsforskarna hade gått för långt i att läsa in sin tids liberala, parlamentariska och demokratiska idéer i Magna Charta. Då kritiker som Jenks och Petit-Dutaillis ej funnit dessa idéer beaktade vid chartans tillkomst 1215, ha de ej heller velat se den som en utgångspunkt för utvecklingen efter dessa linjer. Detta något anakronistiska betraktelsesätt undgår redan McKechnie. Vid sidan av sitt konstaterande av chartans huvudsakliga feodala karaktär, ser han den nämligen som början på utvecklingen mot engelsk konstitutionalism. Dess positiva betydelse för samtiden finner McKechnie påtaglig. Men den vilade på något rakt motsatt det som har skapat chartans sentida rykte och varaktiga betydelse: den var ingen allmän frihets- eller rättighetsförklaring utan innehöll konkreta och praktiska bestämmelser, som erbjödo »a present help for present ills». Själva dess klara definitioner skyddade de svaga i samhället, varför den — avsiktligt eller oavsiktligt — blev ej endast feodaladeln till gagn. Hela chartans värde var större än de enskilda paragrafernas, ty huvudsaken var, att konungen erkände sig stå under lagarna och ej vara obunden av dem, så som den romerska rätten uttryckte med satsen »princeps legibus solutus est». Den blev också ett prejudikat på att man kunde och borde motsätta sig konungens kränkningar: vad en gång hänt, kan ske ånyo. Upprorets framgång innebar, att 1100-talets styrkebalans inom landet rubbades: baronerna sökte hädanefter kontrollera och ej längre avskaffa den kungliga centralmakt, vars nödvändighet de ej kunde förneka, och just häri ligger ett konstitutionellt element. McKechnie finner samtidigt, att chartans värde delvis låg på det känslomässiga planet: den blev »a battle cry for future ages, a banner, a rallying point, a stimulus to the imagination».

McKechnie betonar även de positiva dragen i 1600-talsforskarnas visserligen ohistoriska strävan att återuppväcka den bortglömda chartan till nytt liv, skapandet av »myten om Magna Charta». Magna Chartas storhet ligger därför ej så mycket i vad den var för sina skapare 1215, som i vad den småningom blev för de politiska ledarna, domarna och advokaterna samt hela massan av engelsmän i senare tider, en talisman mot nationell olycka och en drivkraft till konstitutionella framsteg.

»Bildstormarnas» negativa syn på Magna Chartas betydelse har senare utsatts för vidare motkritik, tesen om chartans feodala upphov och innebörd har ej avförts men väl modifierats. Inom den rika litteraturen märkes essaysamlingen »Magna Carta Commemoration Essays» (1917). Powicke anser där, att man ej tillräckligt

har uppmärksammat det faktum, att Magna Charta ej var ett baronmanifest utan ett omsorgsfullt redigerat uttryck för en överenskommelse, i vilken deltog kyrkomän, stadsborgare och statsmän med lång erfarenhet av offentlig politik. Han menar, att ej heller stormännen torde ha undervärderat den frie bondens och den frie arrendatorns växande betydelse i det engelska samhället; rikets fara i händelse deras lagliga eller ekonomiska ställning ej skyddades bör ha stämt till solidaritet. Vinogradoff och Powicke göra sannolikt, att kritiken på två punkter har feltolkat den centrala § 29: *lex terræ* bör ej ha avsett speciellt feodalrätten med dess föräldrade bevismedel; *liber homo* torde ha omfattat undervasaller och självägande bönder likaväl som baroner. Framför allt har forskningens intresse förskjutits från 1215 års situation till chartans successiva utveckling till att bli ett uttryck för en allmänt medborgerlig frihetsuppfattning. Denna förändring till förmån för allt bredare samhällslager belyser Vinogradoff med en bild: en i vatten fallande sten framkallar automatiskt vidare och vidare cirklar på ytan.

Stark tilltro till chartans vikt präglar de senaste arbeten, som ha sysslat med den, t. ex. Radins »The Myth of Magna Carta» (i Harvard Law Review 1947) och Corwins »Liberty against Government» (1948; båda anmälda av H. Tingsten i DN 22.3.1949). Det viktigaste nyare bidraget till Magna Charta-forskningen är ett arbete i två volymer av Faith Thompson: (I) *The First Century of Magna Carta. Why It Persisted as a Document.* och (II) *Magna Carta. Its Role in the Making of the English Constitution 1300—1629* (1925, 1948). Dess första del inledes med orden: »Det har länge erkänts, att Magna Chartas sanna storhet ligger i dess historia efter 1215», och arbetet sysselsätter sig också föga med dokumentets tillkomst och de därmed förknippade problemen. Dess syftning framgår av de båda delarnas ovan nämnda underrubriker. Det är således ej som McKechnies bok främst en systematisk tolkning paragraf för paragraf av dokumentets ursprungliga innebörd utan en redogörelse för dess praxis under fyra århundraden, för dess utveckling från en förteckning över friheterna i ett feodalt samhälle till en garanti för friheten i en demokratiserad medborgarstat. Författaren söker besvara ett antal inledningsvis uppställda frågor: Hur kom det sig, att Magna Charta förblev i kraft, när andra liknande dokument i och utom England glömdes? Varför värdesatte man så högt, att Magna Charta iaktogs och många

gångar formellt bekräftades? Vad betydde Magna Charta i engelsmännens vardagsliv? Kan man under tidigare sekler återfinna 1600-talsforskarnas åsikter?

En kortfattad uppräknig av några av de källor, som författaren har använt för sin undersökning, ger en föreställning om de olikartade sammanhang, vari Magna Charta figurerade: domstolshandlingar; lag- och statutsamlingar; centralförvaltningens och stiftens registraturer; juridiska föreläsningar, handböcker, uppslagsböcker och småskrifter; annaler; rikskrönikor och lokalkrönikor; Londons o. a. städers handlingar; protokoll och dagböcker från parlamentet; politiska visor; privatbrev; boktryckerihistoria.

Det viktigaste resultatet av Thompsons undersökning äro de otaliga bevisen för att Magna Charta aldrig föll i glömska, så som man tidigare trott, under de mellanliggande seklen före dessa renessans under stuarttiden. Dess aktualitet vidmakthölls på många vis. Främst böra nämnas de talrika parlamentsbekräftelserna under medeltiden och chartans ständiga återropande vid domstolarna. Vissa paragrafer upprepades, utvidgades och omtolkades i senare statuter; den allt vanligare titeln på statutsamlingar »Magna Charta och andra statuter» visar, att Magna Charta började tjäna som förebild. Aktualiserande verkade också chartans samband med skogslagstiftningen, särskilt den nära samtida Forest Charta från 1217, samt lagstiftningen rörande kyrkans friheter, vilka även avhandlas i Magna Charta. Intryck måste också ha gjorts av kyrkans flera gånger infriade löfte att bannlysa dem som bröto mot chartans stadgar. Likaså de noggranna bestämmelserna om Magna Chartas regelbunda offentliga uppläsning på latin och senare engelska i kyrkor och domstolar ute i bygderna, för att ingen skulle kunna påstå sig okunnig om innehållet; författaren påpekar fyndigt, att även om latinläsningen för lekmännen troligen ej var särskilt »instructive», var den säkert »impressive». Chartan återropades av enskilda personer vid petitioner till parlamentet och av städer och köpmän, både engelska och utländska, vid ekonomiska privilegietvister. Wiclif föreslog, att engelsk rätt, dvs. statuter och Magna Charta, skulle ersätta den romerska rätten vid de juridiska studierna i Oxford och Cambridge. Chartan gav visserligen ingen garanti mot extraskatter, som avgjordes vid förhandlingar mellan konung och ständerrepresentanter. Men den spelade en betydande roll i köpsläendet vid dessa underhandlingar: skatter medgavs ofta i utbyte mot att kungen ånyo bekräftade chartan. Under intryck av denna chartans mångskiftande användbarhet avvisar för-

fattaren Jenks påstående, att »the demand for the Charter is still raised, but chiefly as an ancient and stirring battle cry», och finner den i stället »far from seeming obsolete, archaic or obscure». Magna Charta gav utförliga prov på skriven lag, som kungen möjligen kunde kringgå eller misstolka men ej direkt motsäga.

Både intensivare och varaktigare än Magna Chartas övriga livsyttringar tyckes domstolstraditionen ha varit, både i mål som rörde kronan och i enskildas tvistemål. Redan under 1300-talet hänvisas oftare till § 29 (i 1225 års version; motsvarar §§ 39, 40 i 1215 års) än till något annat stadgande i Magna Charta. I ett fall från denna tid uttalar konungen: »Enär vissa av våra domare på Irland ha arresterat, tagit och fängslat åtskilliga stora och små män på Irland ... efter eget behag och utan ... laga rättegång och ha kvarhållit dem i mörka fängelser och bundna i fjättrar, till dess de som följd av tvång, fångenskap och tillfogade plågor betalade böter och lösepenningar till domarna och dessas privata rådgivare ... efter dessas godtycke, till dessas personliga fördel och ej till vår, mot ordalagen i den Stora Chartan och våra övriga därpå grundade statuter och mot lagen och seden i nämnda land; ... vilja vi och befalla vi orubbligt, att män som äro våra undersåtar på inga villkor skola tagas eller fängslas av våra nuvarande irländska domare eller dessas ställföreträdare utan ... laga rättegång mot ordalagen i ovannämnda charta och statuter samt lag och sed.»

Många av Magna Chartas detaljbestämmelser, som vid tillkomsten hade en konkret och begränsad innebörd, blevo med ändrade samhällsförhållanden inaktuella och obsoleta. Visserligen visade man ibland stor fyndighet, då det gällde att ge ett nytt innehåll åt en given form, såsom då stadganden, som ursprungligen avsågo falkjakt och flodnavigation, gjordes tillämpliga på fiskeskydd och fiskerättigheter. Men i regel visade sig de generellt formulerade paragraferna naturligt nog mest böjliga. Ibland visade sig detta, då allmänt hållna klausuler med mycket vidsträckta anspråk för särskilda samhällsgrupper kommo i alltför skarp konflikt med samhällsutvecklingen. Stadganden om kyrkans rättigheter kommo att te sig reaktionära, riktade både mot folket och mot konungamaktens och centralmaktens tillväxt. Själva deras allmänna formulering dödade i det långa loppet deras effekt; ledningen i den gradvis skeende omtolkning, som syftade till att göra föråldrade stadganden up to date, togs småningom av parlamentet. I andra fall gavs en given generell klausul ökad räckvidd, genom att den kom att tillämpas på flera ting och flera människor; på så vis

Charta fr. o. m. 1500-talets sista fjärdedel ånyo uppfattas som ett slags grundlag; som »lagarnas lag» finge den ej kränkas av kungliga patent och annan lagstiftning. Detta gällde särskilt dess § 29. Denna utveckling mot ökad betydelse sammanhänger med att the common lawyers, förespråkarna för sedvanerätten, ingingo allians med puritanerna till motstånd mot kungamaktens absolutistiska och högkyrkliga politik. Magna Chartas § 1 om den engelska kyrkans friheter, som på Henrik VIII:s tid hade åberopats till förmån för den katolska kyrkan, senare till förmån för den anglikanska kyrkan, kunde nu användas för separatisternas syn på den sanna Kristi Kyrka. Att puritanernas inställning ännu ej var så tillspetsad som den blev på Cromwells tid ett halvsekel senare, att »the reign of the Saints» ännu låg fjärran, visar dock följande rättsfall från Elisabeths sista regeringstid. En person åtalades för att han kränkt en annans monopol på rätten att importera och sälja spelkort. Man vände sig under rättegången mot kronans rätt att bevilja dylika monopolrättigheter. Under processen åberopades sådana argument som de kungliga prerogativen, undersåtens frihet, kröningseden, medeltidsjuristen Bracton, Magna Charta och Den heliga Skrifts lag. Kronans ombud hävdade, att monopollet vore till rikets bästa av tre skäl: spelkort äro en fåfänglig och onödig artikel, ett förstörande av tid, fädernearv och egendom; drottningen har prerogativ rätt att föreskriva måttfullhet i frågor rörande rekreation och nöjen; liksom hon kan totalförbjuda mot missbruk och bedrägeri, måste hon också kunna reglera. Häremot hävdade svaranden:

»Först måste det förnekas, att drottningen får genom förordningar utan parlamentet förbjuda allt kortspel, vilket jag vill bevisa genom förnuftet, traditionen och statuters innehåll.

För detta är motsägelsefritt sant, att ingen människa kan ständigt arbeta, ständigt läsa eller ständigt meditera, utan han måste ha förnuftig avkoppling. Alla personer kunna ej rekreera sig utomlands, ty somliga personer som behöva rekreation kunna vara sjuka, svaga eller kraftlösa; vidare äro somliga årstider sådana, att det då ej finnes någon rekreation utomlands; och det är fel att lägga hinder i vägen vid dessa tider och för dessa personer.

Ty som Herr Advokaten sade, är det icke till regeringens nytta, att undersåtarna leva enbart tryggt, utan tute vivere, pacifice vivere, honeste vivere & jucunde vivere. Och lagen i gångna tider tillåter lika mycket: ty Cicero säger, att *lex est vinculum civitatis, fundamentum libertatis & sons æquitatis*. Och hur kan det påstås,

att fria män skulle (leva) enligt Magna Chartas statut, use libertatibus & liberis consuetudinibus suis, när herr Darcy har patent på att begränsa spelkort, en annan att begränsa tennisspel, en annan falkjakt och jakt med hund &c. Är icke detta att göra fria män till trälar? Och om icke drottningen för att fortsätta sitt krig kan taga 12 pence från sina undersåtar utom genom parlamentet, så mycket mindre må hon då taga från alla undersåtar måttlig avkoppling, som har funnits så länge och är så allmän i varje land, stad och hushåll; men att bestraffa missbruk är nödvändigt: ty samhällen äro icke skapade för kungar, utan kungar för samhällen.» (Magna Charta § 29.)

Magna Chartas största insats som redskap i en författningsstrid kom under 1620-talet, då kampen om den stuartska absolutismen nådde en första kulmen. Dokumentets tolkare försågo här underhuset med historiskt material i konflikten med kronan. Den idéhistoriska bakgrunden till chartans renässans på det rent politiska området har tecknats av Butterfield i »The Englishman and his History». Chartans tolkning ingick som ett led i vad författaren kallar »the whig interpretation of history»; uttrycket har föga med whigpartiet att göra utan betecknar allmänt en historiesyn, en metod varigenom engelsmännen sökte skapa nytt kapital och nya värden ur sitt förflutna och omsätta gångna seklers historia i praktisk användning. Han jämför med fransmännen, vilka sägas ej ha kunnat på samma vis omskapa och utveckla sitt förgångna, som därför blivit osympatiskt för framstegsvännerna; resultatet blev, att fransk frihet skapades 1789 genom en revolt mot historia och tradition, en revolt grundad på de abstrakta mänskliga rättigheterna. Engelsmännen slöto därmed fred med sitt medeltida förflutna, visserligen genom att historiskt sett feltolka det: 1600-talsdebattörerna hävdade ej slaviskt den autentiska medeltiden utan tillrättalade den för stuarttidens aktuella syften. Denna brist på verkligt historiskt sinne förenade de med uppriktig respekt för det förflutna: under stuartkriserna hänvisade båda parter till historien för att finna vad de sökte, nämligen medeltida prejudikat till stuarttiden utan hänsyn till det rätta historiska sammanhanget. 1600-talets stora nydanare i den engelska författningsutvecklingen trodde sig vara restauratörer, som återställde och ej nyskapade friheter. När de historiska rättigheterna nu återuppväcktes, skedde det ej genom en reaktionär feodaladel, som ville en återgång till ancien régime, utan av en antikvariskt intresserad medelklass. De feodala friheternas charta blev till medelklassfrihetens. Rättig-

republikanism fann intet prejudikat i engelsk författningshistoria och mot Cromvells nya despotism kunde chartan åberopas. Med den ärorika revolutionen 1688—89 vann slutgiltigt slaget om Englands konstitutionella författning i den fruktbara kompromissens anda. Därmed var Magna Chartas avgörande stridsinsats fullbordad, och chartan har under de följande seklen obestridd betraktats som en garanti för frihet. Detta motsäges icke därunder, att historieforskningen efter publicerandet av Cokes huvudarbete 1628 och 1641 successivt har tagit avstånd från hans långtgående tolkning av chartan. Cokes omdöme om Magna Chartas centrala § 29 har stått sig:

»As the goldfiner will not out of the dust, threds or shreds of Gold, let pass the least crum, in respect of the excellency of the metal; so ought not the learned Reader to let pass any syllable of this Law in respect of the excellency of the matter.»
